

شورای سیاست گذاری حوزه-های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان

مهارت‌های خانه داری در سبک زندگی فاطمی

استاد راهنما

استاد داور

نگارنده

مریم رضایی

تابستان ۱۴۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

چکیده

مریم رضایی^۱

خانه داری یک از مهمترین مسئولیتهای هر بانوی مسلمانی است، زیرا که خانه محل امن و آرامش همه ی اعضای خانواده است. و مهارتهایی برای امور خانه داری لازم است که هر بانویی باید آنها را بداند. که این مهارتها با برداشت از زندگی و خانه داری حضرت زهرا س امری امکان پذیر می باشد. زیرا ایشان با شان و جایگاه بسیار بالایی که در جامعه داشتند، در خانه با همسر و فرزندان خود رفتار ویژه ای داشتند و در این راه از هیچ تلاش و زحمتی دریغ نمی کردند. و لازم است زنان جامعه با الگو قرار دادن ایشان از مهارتهای خانه داری آن بانوی بزرگ در امر خانه داری کمک بگیرند. و بحث از این مهارتها امری لازم و ضروری می باشد که در این تحقیق با روش توصیفی تحلیلی به بیان این مهارتها پرداخته شده است. . نتیجه این شد که این مهارتها در دو امر همسر داری و رفتار با فرزندان می باشد. در امر همسر داری: احترام به همسر همراه با عشق و محبت، مدارا و سازگاری با همسر، عدم توقع زیادی از همسر، قناعت و ساده زیست بودن، تقسیم کار در خانه، تحمل فقر و سختی، ایثار و فداکاری، رازداری، تشکر از زحمات همسر می باشد.

و در رفتار با فرزندان: انتخاب نام نیک، رعایت عدالت درباره کودکان، آموزش عبادت در کودکی می باشد.

کلیدواژه ها: مهارت، زندگی، زنان، سبک فاطمی.

^۱ . طلبه سطح دو حوزه حضرت زینب کبری (سلام الله علیها)

مفاهیم

۱- خانه داری

به فن و هنر اداره کردن منزل و کارهای وابسته به خانه خانه‌داری می‌گویند که می‌تواند دربرگیرنده‌ی کارهایی مانند آشپزی، شست‌وشو، نگهداری از نوزاد و باغبانی باشد.^۱

۲- مهارت‌های زندگی

مهارت‌های زندگی را مجموعه‌ای از مهارت‌ها و شایستگی‌های فردی و گروهی دانست که افراد برای زیستن در هزاره جدید به آن نیازمند می‌باشند. همزمان با یادگیری تسلط و استقرار، در این مهارت‌ها فرد علاوه بر رسیدن به آرامش و تعادل در زندگی فردی و اجتماعی به ایفای نقش در زندگی خود می‌پردازد.^۲

۱. علی اکبر، دهخدا، ۱۳۸۳، ص ۲۶۳۳

۲. نعیم مهدی. اثر بخشی آموزش مهارت های زندگی بر سازگاری زناشویی و کاهش خشونت خانگی علیه زنان ، ۱۳۹۵، ص ۲۱.

مقدمه

موضوع خانه و خانه داری مسئله ای است که از زمان حضرت آدم (علیه السلام) تا به امروز مورد توجه بشر بوده است. زنانی که در امور خانه داری سلیقه و درایت کافی داشته اند مورد توجه و تشویق همگان خصوصا همسران خود قرار گرفته اند. بطوری که یکی از جلوه های شخصیت و کمال، ساره، همسر حضرت ابراهیم (ع) این است که چون روزی در مدت کوتاهی گوساله بریان شده ای را برای میهمانان آماده کردند و پذیرایی خوبی از میهمانان به عمل آوردند خداوند اهمیت این موضوع را در قرآن مجید بیان فرموده است: «دیری نگذشت که گوساله ای بریان آورد» همچنین در سیره حضرت زهرا (س) به دفعات می بینیم که آن حضرت در امورخانه داری بسیار کوشا و موفق بوده اند، و با کمترین امکانات بهترین و باصفاترین زندگی را برای همسر و فرزندان گرانقدر شان فراهم می کردند. در اهمیت خانه داری همین بس که اسلام کار زن در خانه را برای رفاه شوهر و فرزندان خویش مثل جهاد در راه خدا می داند.

بر اساس آنچه از آموزه های اسلامی برمی آید اولویت ارزشی نظام اسلامی مسئله خانه داری زنان است، در پاره ای از روایات، خانه داری زن هم پایه وظایف مهم مردان چون جهاد در راه خدا در نظر گرفته شده است، بدین ترتیب آنچه در نظام اسلامی باید مورد تشویق قرار گرفته و با ارزش تلقی شود فعالیت های خانه داری است.

مهم ترین و حساس ترین وظیفه بانوان خانه داری و پرورش و تربیت فرزند است. در این باره پدر و مادر هر دو مسئولیت دارند لیکن سنگینی این کار معمولاً بر دوش مادران می باشد. این شغلی است که حتی اگر زنی در بیرون از منزل شاغل باشد نه تنها از دوشش برداشته نمی شود بلکه وظیفه ی اصلی او است.

در این مقاله به اهمیت این شغل مقدس و مهارت های خانه داری به الگو گرفتن از زندگی حضرت زهرا س می پردازیم.

با توجه به برخوردهای عاطفی و منطقی فاطمه(س) با کودکانش می بینیم که حضرت در پرورش روح و بنیان های شخصیتی فرزندانش به قدری با ظرافت و دقت عمل نمود که هر یک از فرزندان او از بزرگ ترین افراد بشر قرار گرفتند و صفحات بزرگی از تاریخ را ورق زدند و عملاً به الگوها و اسوه های مقاومت، ایثار، صبر و از خودگذشتگی و شجاعت... تبدیل شدند. پس روش تربیتی فاطمه(س) بهترین شیوه و روش برای ساختن نسلی سعادتمند و موفق است، هرچند در شکل گیری شخصیت فرزندان فاطمه(س) عامل وراثت از اهمیت ویژه ای برخوردار است اما عامل خانواده و شیوه های تربیتی و تعلیم و تربیت زهرا(س) به همراه پدر بزرگوارشان علی(علیه السلام) از تأثیر به سزایی برخوردار بوده است.^۱

۱-۲ نامگذاری

یکی از ابتدایی ترین مراحل پرورش و اثر گذاری در روح کودک، نام گذاری است. نام گذاری برای طفل اهمیت فوق العاده ای دارد، زیرا اولین چیزی که در فهم لطیف و حساس کودک، راه پیدا می کند، نام و شهرت اوست. این که این نام، چه بار فرهنگی و معنا داری را حمل می کند، تأثیر شگفتی در روح و روان او دارد. بدین جهت امیرالمومنین(علیه السلام) یکی از حقوقی را که فرزند بر عهده پدر دارد، نام نیکو و پسندیده می شمارد و می فرماید: «حق الولد علی الوالد ان یحسن اسمہ». یعنی، تعیین نام مناسب حقی است که فرزند بر ذمه پدر خود دارد.^۲ با در نظر گرفتن مطلب فوق باید اذعان داشت که حضرت زهرا(س) با همکاری و همفکری پیامبر(صلی الله علیه واله) و علی(علیه السلام) زیباترین نامها را برای فرزندان خود انتخاب نمود و از این جهت، حقی که بر ذمه داشت به بهترین شکل ممکن ادا کرد.

۱. علی اکبر بابازاده، تحلیل سیره فاطمه الزهراء، ص ۱۴۶

۲. محمد دشتی، نهج البلاغه، حکمت ۳۹۹

۲-۲- رعایت عدالت درباره کودکان

رفتار هماهنگ و عادلانه و بذل محبت و توجه به طور مساوی به فرزندان، اصل سازنده ای است که تا اعماق وجود کودک اثر می گذارد. نمونه هایی در زندگی خانوادگی حضرت زهرا (س) دیده می شود که نشانگر توجه و دقت نسبت به این موضوع مهم می باشد. روزی امام حسن (علیه السلام) نزد پیامبر (صلی الله علیه واله) آمد و اظهار تشنگی کرد و از پیامبر (صلی الله علیه واله) تقاضای آب نمود. رسول خدا (ص) بی درنگ برخاسته و ظرفی برداشت و از گوسفندی که داخل منزل بود، مقداری شیر دوشید و به امام حسن (علیه السلام) داد. در این هنگام امام حسین (علیه السلام) خواست تا ظرف شیر را از برادرش بگیرد، اما پیامبر (صلی الله علیه واله) به حمایت از امام حسن (علیه السلام) مانع گرفتن ظرف از امام حسن (علیه السلام) شد. فاطمه زهرا (علیه السلام) که شاهد این ماجرا بود، به پیامبر (صلی الله علیه واله) گفت: «گویا حسن برای شما عزیزتر از حسین است». پیامبر (صلی الله علیه واله) فرمودند: «نه، هر دو برایم عزیز و محبوبند، ولی چون اول حسن تقاضای آب کرد، او را مقدم داشتم...»^۱

۲-۳- آموزش عبادت در کودکی

یکی از محورهای اساسی که حضرت زهرا (سلام الله علیها) بدان توجه و تأکید داشتند، بعد پرستش و گرایش فرزندان به انجام تکلیف عبادی و الهی بود. آن حضرت شوق بندگی و خضوع در برابر معبود را از همان دوران کودکی در جان فرزندان خود تقویت نموده و آنان را چنان تربیت کرد که بهترین کارها را عبادت خداوند دانسته و از آن بالاترین لذتها را می بردند. دخت گرامی رسول اکرم (صلی الله علیه واله) بر این مطلب تأکید داشت که بچه ها را از کوچکی به انجام عبادت خدا فراخواند و آنان را به خدا پیوند دهد و بذل محبت و ارتباط با معبود را در کام آنان بیافشاند تا انجام تکلیف برای آنان نه تنها رنج و مشقتی نداشته باشد، بلکه

^۱. عذرا انصاری، جلوه های رفتاری حضرت زهرا (س)، قم: نشر بوستان کتاب، ص ۳۱

باشوق و اشتیاق به استقبال آن بروند. براین اساس فاطمه(س) فرزندان خود را حتی به شب زنده داری عادت می داد. البته او شیوه تربیت را بخوبی می دانست و به گونه ای برخورد می کرد که در حد توان و استعداد فرزندان باشد.^۱

نتیجه

مهارت‌های خانه داری از امور مهم برای هر زن مسلمان است که با اقتباس از زندگی بزرگان به خصوص حضرت زهرا(س) امری مهم است. و منظور از الگو گرفتن از زندگی آنها این نیست که همان قالب های رفتاری فرد الگو را مد نظر قرار داده و به همان شکل در زندگی به کار برده شود. بلکه مراد حقیقت و روح رفتارهای شخص است. محتوا و حقیقت این فرازها در زندگی زهرا(س)، ساده زیستی و روح بی اعتنایی به دنیا و پارسایی و دوری از تجمل گرایی است. هر یک از رفتارهای فاطمه(س) دارای حقیقت است که آن را به سادگی و با تحلیل و استنباط می توان در همه زمان ها و در همه ابعاد زندگی به کار برد.

البته رفتارهایی هم در سیره فاطمه(س) وجود دارند که عیناً قابل اقتباس و تقلید است، در امر همسر داری: احترام به همسر همراه با عشق و محبت، مدارا و سازگاری با همسر، عدم توقع زیادی از همسر، قناعت و ساده زیست بودن، تقسیم کار در خانه، تحمل فقر و سختی، ایثار و فداکاری، رازداری، تشکر از زحمات همسر است و در رفتار با فرزندان: انتخاب نام نیک، رعایت عدالت درباره کودکان، آموزش عبادت در کودکی می باشد.

^۱. عذرا انصاری، جلوه های رفتاری حضرت زهرا(س)، ص ۳۳.

منابع

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

- (۱) اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمّة فی معرفة الأئمّة، ج ۱، چاپ: اول، تبریز، ۱۳۸۱ق.
- (۲) اشتهاودی، محمد مهدی، نگاهی بر زندگی حضرت فاطمه، بی جا، بهار، بی جا، ۱۳۷۷ش.
- (۳) اشتهاودی، محمد، رنج-ها و فریادهای فاطمه، قم، سپهری، بی جا، ۱۳۷۷ش.
- (۴) انصاری، عذرا، جلوه های رفتاری حضرت زهرا(س)، قم: نشر بوستان کتاب، ۱۳۸۶ش.
- (۵) بابازاده انصاریان، علی اکبر، تحلیل سیره فاطمه الزهرا، قم: نشر بوستان کتاب، ۱۳۸۴ش.
- (۶) حرانی، ابن شعبه، حسن بن علی، تحف العقول، چاپ سوم، قم: ال علی (علیه السلام)، ۱۳۸۲ش.
- (۷) حسینی همدانی، محمد، انوار درخشان در تفسیر قرآن، ج ۱۷، چاپ اول، تهران، لطفی، ۱۴۰۴ق.
- (۸) دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج ۷، چاپ سوم، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۸۳ش.
- (۹) عاملی، شیخ حر، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۱۵، قم، چاپ: اول، ۱۴۰۹ ق.
- (۱۰) کرمی، علیرضا، «سیره و سیمای ریحانه پیامبر»، بی جا، بی جا، ۱۳۷۹ش.

- (۱۱) کوفی، فرات بن ابراهیم ، تفسیر فرات الکوفی، چاپ: اول، تهران، ۱۴۱۰ ق.
- (۱۲) کلینی محمد بن یعقوب ، کافی، ج ۳، چاپ اول، قم: دار الحديث، ۱۴۲۶ ق.
- (۱۳) متقی هندی، علی، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، تحقیق: شیخ بکر حیانی، چاپ دوم، بیروت، موسسه الرساله، ۱۴۰۹ ق.
- (۱۴) مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۴، چاپ ششم، بیروت: مؤسسه الوفاء، ۱۴۱۲ ق
- (۱۵) محمدی ری شهری و دیگران، محمد، موسوعه الامام علی بن ابی طالب (علیه السلام)، ج ۷، چاپ اول، موسسه دارالحديث، ۱۴۲۱ ق
- (۱۶) نعیم، مهدی، اثر بخشی آموزش مهارت های زندگی بر سازگاری زناشویی و کاهش خشونت خانگی علیه زنان بی جا، ۱۳۹۵ ش.
- (۱۷) نوری، اعظم، الگوهای رفتاری حضرت زهرا(س) در خانواده ، نامه جامعه ۱۳۸۸، شماره ۵۷
- (۱۸) نوری، میرزا حسین ، مستدرک الوسائل، چاپ دوم، قم: موسسه ال البيت (علیهم السلام)، ۱۴۰۴ ق.